

Jiří Škořepa
fotokurSy.cz

Fototahák 20

Fotografujeme krajinu, památky a město ve zlaté i modré hodince

Fotografujte ještě lépe!

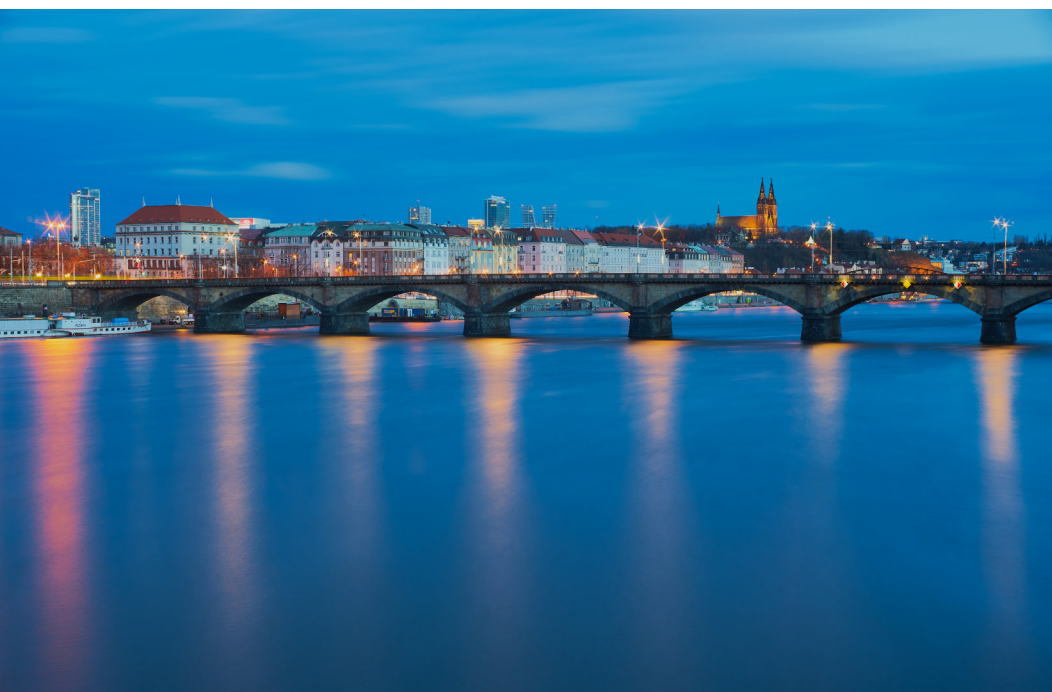
Poděkování

Tento fototahák vychází díky podpoře značky VFFOTO, výrobce fotografických filtrů. Speciální dík patří osobně panu Vladimírovi Fučíkovi, majiteli VFFOTO.

A také mé partnerce Ivě za to, že je mi, nejen ve fotografování a psaní, oporou.

Fotografujeme krajinu, památky a město ve zlaté i modré hodině, první vydání, 2020, © Jiří Skořepa. Všechna práva vyhrazena. Fotografie použité v knize jsou dílem autora.

Tato e-kniha smí být pro osobní a nekomerční užití volně šířena a dále zveřejňována a to výhradně jako celek v nezměněné podobě. Komerční užití knihy nebo jakékoliv její části (včetně částí textu či obrázků) je možné pouze s výslovným souhlasem autora.

Fotografujeme krajinu, památky a město ve zlaté i modré hodině

Co se dozvíte v tomto Fototaháku?

Proč je zlatá a modrá hodinka tak zajímavá pro fotografy?

Kdy „zlatá“ a „modrá“ hodinka začíná a končí?

Jak nastavit fotoaparát pro fotografování ve zlaté i modré hodině?

Kde fotografovat a nač si dát pozor?

Obsah

O fotografování ve zlaté a modré hodince 5

Ranní fotografování 6

Podvečerní fotografování 8

Jak nastavit fotoaparát? 9

Něco výrazného jako hlavní motiv 14

Stativ 14

Dálková spoušť 15

Fotografické filtry pro fotografování ráno a navečer 16

Obloha a oblačnost v modré a zlaté hodince 21

Venušin pás 23

Fotografování východu a západu slunce 24

Fotografování východu a západu měsíce 25

O autorovi 28

O projektu „Fototaháky“ 29

O fotografických filtrech VFFOTO 30

O fotografování ve zlaté a modré hodině

Fotografování krajiny, města, památek, ale stejně tak rostlin či sedícího hmyzu, je v podstatě velmi jednoduché. Stačí mít „dobré světlo“ a umět jej využít.

Světlo se během dne výrazně mění. A obecně nejlepší čas, kdy můžete fotografovat v opravdu dobrém světle, nastává o „modré“ a „zlaté“ hodince, buď ráno, před a po východu slunce, nebo navečer.

Modrá hodinka začíná asi 30–40 minut před východem slunce a končí když se slunce vyhoupne nad obzor. Zlatá hodinka po východu slunce je o něco delší a trvá zhruba oněch 60 minut.

Večer, v čase kolem západu slunce, je pořadí „zlatá“–„modrá“ opačné.

„Světlo dělá fotografii. Osvojte si světlo. Obdivujte ho. Milujte ho. Ale nad to všechno, poznejte světlo. Poznejte ho jak nejvíc můžete a poznáte klíč k fotografii.“

George Eastman (1854-1932, americký podnikatel a vynálezce, zakladatel společností Kodak a Eastman Chemical, tvůrce papírového svitkového filmu).

Ranní fotografování

Světlo svítání je namodralé, při troše štěstí se k němu přidá i růžová obloha. Barvy vychází chladnější, jemné a pastelové.

Nad východním obzorem se mohou ukázat červánky. Nejspíš se jich dočkáte při hojnější vysoké a střední oblačnosti. Krásně červené budou, opět, zejména na počátku modré hodinky. S blížícím se východem slunce oranžoví, žloutnou a bělají.

Růžové oblohy se dočkáte jenom někdy při bezoblačném nebi. Růžový Venušin pás se ukáže spíše na konci modré hodinky, obvykle, ale nejen nad západním obzorem. Trvá jen chvíli, poté obloha světlá a zároveň bledne.

Dostanete-li něco výrazného do popředí (rostlinu, kámen, stavbu, ...) a červánky nebo Venušin pás jako pozadí, máte dobrou šanci na zajímavý snímek. Jen pamatujte, že z popředí bude často velmi tmavá až černá silueta. Což nemusí vadit.

Siluetu byste, u nepříliš vzdálených motivů, mohli prokreslit decentním přiblížením bleskem ale obvykle to nevypadá moc přirozeně. Osobně většinou dávám přednost tmavé siluetě.

Jakmile se slunce vyhoupne nad obzor, vyniknou dlouhé a výrazné stíny. Světlo zezlátne, je červenavě oranžové a krásně kreslí. V bočním světle nebo po světle získáte nádherné teplé barvy.

Nebojte se ani protisvěta, jen slunce přitom držte buď mimo záběr nebo jej nechte pouze částečně prosvítat zpoza hlavního objektu v popředí.

Jak slunce vystoupá výš, stíny se zkrátí, světlo zbělá a už nekreslí.

Pozor! Pokud slunce vychází za vysokým kopcem či hřebenem a vy čekáte v údolí, bude zlatá hodinka buď kratší, nebo se jí nemusíte dočkat vůbec. Než světlo po svazích sleze až k vám, bude už bílé, s krátkými stíny a nedobře kreslící.

Ranních snímků je všeobecně daleko méně než z jiné denní doby. Vstávat do tmy a vyrážet ven před svítáním jsou zkrátka ochotni jen opravdoví fotonadšenci. Ale věřte mi, stojí to za to!

Podvečerní fotografování

Krajinářské či městské fotografování na sklonku dne v době před a po západu slunce má své osobité kouzlo. Zhruba půldruhé hodiny před západem slunce začíná světlo zlátnout. Stíny se protahují, struktury zvýrazňují. Světlo je měkké, nazlátlé a krásně kreslí.

Ne nadarmo je „zlatá hodinka“ („golden hour“) před západem slunce a „modrá hodinka“ („blue hour“) mezi západem slunce a úplným setměním u fotografů jednou z nejoblíbenějších částí dne.

Úplně nejkrásnější podvečerní světlo bývá za nestálého počasí. Když se střídají dešťové přeháňky s chvílemi slunce. Když na konci dne škvírou z tmavých mračen vykoukne to nejžlutější a nejoranžovější slunce a zalije krajinu nadpozemským světlem. Pak stačí už jen mačkat spoušť.

Škoda, že tohle světlo potkáte opravdu zřídka.

Mnohem častěji dopadnete tak, že slunce před večerem zapadne do mraků, světlo nijaké a fotoaparát ani nestálo za to vyndávat. Inu, není každý den posvícení.

I tak je dobré domů nespěchat. Někdy se obloha krásně vybarví teprve tehdy, když už je slunce dobrých pár desítek minut schované pod obzorem. Největší šanci máte při vysoké oblačnosti, obzvlášť pokud zároveň chybí nízká a střední.

Takže vydržte po západu slunce ještě chvíli.

Jak nastavit fotoaparát?

Ostření je dobré řešit manuálně

V nižší úrovni okolního světla před východem či po západu slunce může mít automatické ostření problémy. Bude ostřit dlouho nebo se vůbec „nechytí“. I v případě, že fotoaparát hlásí zaostřeno, nemusí tomu tak v reálu být. Což, ke své škodě, poznáte až doma při velkém rozlišení na monitoru.

Jistější je přepnout na manuální ostření a ostřit podle živého náhledu na displeji, ideálně s co největším přiblížením. Jako místo ostření si vyberte nějakou kontrastnější hranu (střecha budovy, les nebo hora na horizontu). Nejlépe jde ostřit na tenké a kontrastní předměty. Já si vybírám různé stožáry elektrického vedení (tedy ne že bych si je v krajině přál) nebo, u budov, třeba rámy oken či drát hromosvodu.

Je-li displej příliš tmavý, můžete zkusit (dočasně, jen pro zaostření) nastavit korekci expozice do plusu, případně výrazně zvýšit ISO. Po zaostření nezapomeňte hodnoty vrátit na původní nastavení.

Vyvážení bílé

Vyžaduje trochu experimentování, protože nic, v životě ani ve fotografování, není úplně jednoduché.

Automatické vyvážení bílé nemusí, při nižší úrovni osvětlení ráno či navečer, dávat nejlepší výsledky. Prostě, při expozičním času dlouhém 10 či 20 s, je už pro správnou funkci AWB světlo příliš slabé. Pak je na místě vyzkoušet ruční nastavení.

Západ slunce mívá barevnou teplotu okolo 3000–4000 K, což je rozdíl oproti běžnému slunečnímu světlu v poledne, s hodnotou 5000–6000 K. Je to tím, že modrou složku slunečního světla nejvíc pohlcují jemné částice, rozptýlené v ovzduší. Ráno a navečer je slunce nízko, jeho světlo tedy prochází atmosférou po výrazně delší dráze (nebo, jinak řečeno, silnější vrstvou). Modrá část spektra je víc pohlcena, k nám se dostává větší podíl teplejších odstínů a proto se západ slunce jeví oranžový až červený.

Při přímém fotografování zapadajícího slunce asi fajn, mozek si řekne, že takhle červeně přece romantické západy slunce mají vypadat.

Pokud ovšem fotíme při podvečerním bočním světle nebo po světle, může být barva teple nasvícených objektů až citelně nepřírozená. (A to ji ještě případně mohou posunout použité filtry.)

Pro přirozenější a méně teplé barvy stačí nastavit vyvážení bílé na hodnotu 5000K či 5200 K. Fotoaparát pak koriguje teplejší odstíny tím, že posiluje studenější, namodralé tóny. Obvykle je výsledek vyhovující, jemné odchylky se doladí v editoru.

Nedisponuje-li váš fotoaparát nastavením barevné teploty v Kelvinech, zbývá ještě možnost využít přednastavených voleb.

Předvolba „mráček“, určená pro oblačné či zamlžené dny, počítá s barevnou teplotou asi 6000K. Obloha bez přímého slunce má víc modré složky světla, což aparát u snímku koriguje přidáním teplých barev.

„Stín“ se chová podobně, ale s teplotou 7000K (do stínu se přímé sluneční světlo vůbec nedostane, zato je v něm nadbytek chladně modrého světla z oblohy) aparát do snímku teplé tóny přidá výrazněji.

U předvolby denní světlo („sluníčko“) se počítá s barevnou teplotou kolem 5200 K (což je o trochu studenější než denní světlo za poledne) a aparát, pro přirozený vzhled snímku, naopak trochu posiluje modré, studenější odstíny.

Předvolba „blesk“ by měla odpovídat dennímu světlu, asi 6000 K, s lehkým posílením teplejších odstínů.

Aby to nebylo tak snadné, barva světla se na konci dne celkem rychle mění. Od velmi teplých odstínů v době, kdy se slunce blíží k obzoru přejde během krátké doby ke studeným barvám soumraku. Při delších expozicích (několikaminutových) je i toto dobré mít na paměti.

„Chybné“ vyvážení bílé

Jestliže chcete zvýraznit náladu scény, můžete, s pomocí nekorektního vyvážení bílé, záměrně změnit barevné vyznění snímku. Když nastavíte vyvážení bílé někam mezi 2700 K (odpovídá přibližně symbolu „žárovka“ v předvolbách) až 4200 K (odpovídá přibližně symbolu „zářivka“ v předvolbách), bude aparát přidávat namodralý nádech, který ve fotografii posílí dojem chladu.

Naopak, ve scéně s příliš bílým světlem, vykouzlíte náladu blízkou „zlaté hodině“ posunem barevné teploty někam mezi 7000 až 10000 K („oblačno“ nebo „stín“). Aparát, v očekávání nadbytku modrého světla, přidá výraznější podíl červenooranžové.

Správná expozice a jak ji určit

Většina fotoaparátů neumí změřit v režimu priority clony delší expoziční čas než 30 s. Pro dlouhé expozice je tedy třeba přepnout do manuálního režimu a délku expozice nastavit ručně. Ale jakou délku expozice?

Jednou z možností, jak expoziční čas zjistit, je odclonit objektiv. Což obvykle na změření expozice v režimu priority clony („A“) stačí, protože čas se dostane pod 30 s. Pak přepněte na manuální režim („M“), znovu postupně přivírejte clonu a přitom v duchu počítejte. Přivření clony o jedno clonové číslo (v řadě 2-2,8-4-5,6-8-11-16-22, ...) znamená vždy prodloužení času na dvojnásobek.

Druhou možností je zvednout ISO. Natolik, až se expoziční čas dostane pod 30 s a fotoaparát jej dokáže v režimu priority clony („A“) změřit. Chcete ovšem fotit na nízké ISO (vyšší kvalita snímku bez nežádoucího šumu), proto ISO snižujte a opět v duchu počítejte. Každé zmenšení hodnoty ISO na polovinu znamená vždy prodloužení času na dvojnásobek.

Nemusíte být ultra přesní, při několikaminutových expozicích už odchylka v čase o 10 či 20 s nehraje velkou roli. A vězte, že v modré hodině po západu slunce světla opravdu rychle ubývá. Při dlouhé expozici s tím počítejte.

Pozor u nasvícených objektů či pouličních lamp. Tyto zdroje světla jsou natolik kontrastní, že se v nich alespoň bodovým přepalům v podstatě nelze vyhnout. Částečně si pomůžete fotografováním za brzkého soumraku, kdy je ještě dost světla a celkový kontrast menší. Když jde o jediný zdroj světla, lze si také pomoci i tak, že jej po část expozičního času zakryjete vhodnou maskou (pomůže i prst), drženou co nejbliž přední čočce objektivu.

Něco výrazného jako hlavní motiv

Večerní světlo a mraky na obloze použijte jako kulisu, jež dá hlavnímu motivu vyniknout. Ať už jde o stavbu, kopec, solitérní strom v krajině nebo jen skupinku balvanů. Můžete využít zajímavé tmavé siluety v protisvětle, stejně jako barev v dopadajícím, nebo zvýraznění struktur v bočním světle.

Stativ

Udržet delší časy z ruky bývá dost těžké a často nemožné, dobrý stativ je nutností. Vyhoví dostatečně pevný a s dobrou nosností i tuhostí. Takže zapomeňte na poloplastové obludky z marketů, přidávané jako bonus k nákupu či inzerované coby výhodná cenová nabídka. Ke cti přijde něco stabilního.

Jak si správně vybrat dobrý fotografický stativ, o tom se dočtete v samostatném „Fototaháku“.

Důležité připomenutí: Máte-li stabilizovaný objektiv či stabilizaci v těle fotoaparátu, při fotografování ze stativu je vypněte (jinak riskujete neostré snímky).

Dálková spoušť

Je téměř nezbytností. Nejde jen o exponování bez roztřesení aparátu. Mnoho dnešních digitálních fotoaparátů umí exponovat v režimu priority clony nejdelším časem 30 sekund. Víc jen v manuálním módu a jen při použití kabelové spouště. V modré hodině občas potřebujete dost dlouhé expoziční časy.

Můžete využít buď infra spoušť (pokud váš fotoaparát má infra čidlo), ta však obvykle neumí delší čas než 30 s. Nebo spoušť kabelovou či rádiovou, které podobný limit nemají. Pro focení delších expozic je podstatný režim „bulb“, kdy prvním stiskem začnete exponovat, dalším expozici ukončíte. U jednoduchých kabelových spouští musíte v mezidobí tlačítko držet stisknuté po celou dobu expozice. Případně vám dovolí posunutím stisk zaaretovat. Lepší výrobky reagují na první a druhé stisknutí a v mezičase není třeba tlačítko držet.

Trh nabízí nepřeberné množství výrobků jak v tuzemsku, tak za pár desetikorun přímo z Asie (eBay, AliExpress, ...). Pozor je třeba dát jenom na konektor. Tak aby byl shodný se zdírkou na vašem fotoaparátu.

Je výhodnější kabelová spoušť, která má zvlášť tělo a zvlášť (připojený přes třípólový jack) propojovací kablík do fotoaparátu. Za prvé je kablík nejnamáhanější částí (kroucení, lámání) a když začne zlobit, měníte jen ten, ne celou spoušť. Za druhé když časem náhodou změníte značku fotoaparátu, opět měníte jen kablík za jiný s koncovkou jiného systému.

Hodí se dálková spoušť s napájením na mikrotužkové AAA články, odpadne vám shánění jiných, ne vždy levných či dostupných typů baterií.

Optimální jsou kabelové spouště vybavené displejem a odpočtem času, které po nastavené době expozici samy ukončí, nemusíte hlídat hodinky.

Fotografické filtry pro fotografování ráno a navečer

Při fotografování krajiny či města ráno a navečer je vhodné mít s sebou několik typů fotografických filtrů.

- **UV filtr** jako mechanickou ochranu přední čočky objektivu.
- **Polarizační filtr** pro zvýraznění oblaků, odstranění odlesků z vody a nasycení barev.
- **ND filtry** pro prodloužení expozičního času.
- **Night Sky filtr** pro zajímavé podání barev.
- **Přechodové filtry** ke zmírnění kontrastu scény, typicky mezi světlou oblohou a tmavou krajinou pod ní.

Filtry lze volit buď klasické **šroubovací** (tenké, skladné, zdržují při šroubování na objektiv), **magnetické** (jednoduchá manipulace bez šroubování, vyšší rámeček) nebo ploché **systemové filtry do držáku** (vyžadují speciální držák, nejsou příliš skladné).

Při použití filtrů, zejména na širokoúhlých objektivěch s krátkou ohniskovou vzdáleností, je třeba dávat pozor na vinětaci rámečku.

Objektiv s krátkým ohniskem (zhruba méně než 16–17 mm ohniska na fullframe a přiměřeně kratší na aps-c) má tak široký záběr, že už může vykreslit v záběru i obrubu filtru jako tmavé rohy. Proto je lepší používat na tyto objektivy polarizační filtr s tenkým („slim“, „ultra-slim“) rámečkem.

Relativně bezproblémové z hlediska vinětaci je používání klasických tenkých šroubovacích filtrů od 16–17 mm výše (ff). U filtrů s magnetickým uchycením od 20 mm výše v případě jednoho filtru (je třeba počítat navíc s tloušťkou magnetického adaptéru), při dvou filtrech na sobě od 24 mm výše.

ND filtry a dlouhé expozice ráno a navečer

I při nižší úrovni osvětlení, základním ISO a přicloněném objektivu, vám může expoziční čas vycházet kratší, než si přejete. Pak je vhodné použít ND filtr.

ND (Neutral Density) filtr je šedý filtr, v ideálním případě bez jakéhokoli barevného odstínu. Slouží k omezení množství světla procházejícího do objektivu, tedy redukuje průchod světla všech vlnových délek a barev.

Podstatná je síla ND filtru, kterou vyjadřuje ND faktor. Například označení filtru ND8x znamená, že skrz něj projde do objektivu 8x méně světla nežli bez nasazeného filtru.

Pro fotografování na konci dne je ideální mít několik ND filtrů různé hustoty. Pokud si plánujete ND filtry teprve pořizovat, osobně za dobrou kombinaci pro začátek pokládám dvojici ND 64x (-6 EV) a ND 2000x (-11EV). S těmito dvěma filtry se dá zvládnout fotografování většiny krajinářských dlouhých expozic.

Tmavší ND 2000x filtr využijete při silnějším světle po východu a před západem slunce. Brzy ráno, před východem slunce, a později navečer, po západu slunce, ke slovu přijdou slabší filtry. ND 64x či ještě slabší ND 16x nebo ND 8x.

Relativně světlé ND 16x (-4 EV) a ND 8x (-3 EV) filtry se hodí k fotografování při slabším světle v „modré“ hodině. Běžné krajinářské ND filtry mohou za šera ubírat už příliš mnoho světla, proto se vyplatí v sadě mít i tyto.

Polarizační filtr ráno a navečer

Polarizační filtr má při fotografování krajiny a města o zlaté a modré hodince dvojí význam.

Za prvé zvýrazní mraky na obloze, nasytí barvy, ubere odlesky z vody a dovolí vidět pod hladinu.

Za druhé poslouží také jako velice slaboučký (-1 EV) ND filtr, tedy prodlouží expoziční čas zhruba na dvojnásobek.

Nač si u polarizačního filtru dávat pozor při používání? Opatrně zejména na širokoúhlých objektivích.

Problém je nestejnoměrná polarizace. Čím kratší ohnisko objektivu a širší zorný úhel, tím větší potíže s polarizačním filtrem můžete mít.

Zrada je přímo ve fyzikální podstatě. Účinek polarizačního filtru se totiž zeslabuje či zesiluje v závislosti na poloze fotoaparátu vůči směru dopadajícího denního světla. Nejsilnější je v pravém úhlu na něj, nejslabší až žádný, když fotíte proti světlu anebo po světle.

A teď si představte, co to prakticky znamená na, řekněme, 15 mm objektivu s úhlem záběru 110°. Zejména když potřebujete v záběru i kus oblohy. Míra účinku polarizačního filtru bude v různých místech obrazového pole odlišná. Výsledkem je nestejnoměrná polarizace. Takže v praxi máte v jednom horním rohu snímku oblohu modrou až do černa, v druhém téměř čistě bílou. A vypadá to mimořádně nedobře.

Jak tedy s nestejnoměrnou polarizací?

S rozumem! Víceméně bezproblémový je polarizační filtr od ohniska 30 mm (na fullframe) výše. V rozsahu 24–30 mm může a nemusí nastat problém při scéně zahrnující i část oblohy. A pod 24 mm má smysl polarizační filtr nasazovat jen tam, kde obloha v záběru není.

Night Sky filtr ráno a navečer

Night Sky filtr je didymiový filtr, původně určený k odstranění žlutooranžového světelného znečištění v noční fotografii krajiny a měst. Navíc jej lze využít k neotřelým snímkům v modré a zlaté hodince.

Na obloze Night Sky filtr krásně zvýrazní červené odstíny. Zároveň barvy posunuje trochu do studenějších tónů.

Kdy Night Sky filtr (jak samotný, tak v kombinaci s CPL) na objektiv určitě nedávat?

Když o modré hodince fotografujete nízko nad obzorem vycházející či zapadající měsíc. Měsíční kotouč vidíme očima jako žlutooranžový. A pokud Night Sky filtr odfiltruje podstatnou část žlutooranžového zbarvení, vyjde měsíční kotouč v nepřírozené jemné růžové.

Kdy je použití Night Sky filtru na zvážení? Když během modré hodinky fotografujete rozsvěcející se městskou scénu, nasvícenou všehochutí světelných zdrojů s nejrůznější barvou. Tady neexistuje jedno univerzální doporučení. Nejlépe je takovou scénu vyfotit dvakrát. Jednou s Night Sky filtrem, podruhé bez něho.

Polarizační filtr VFFOTO. Pozápadový snímek přístavu v Senji (Chorvatsko). Srovnejte se snímek dole, pořízeným kombinací polarizačního a Night Sky filtru.

Sony A7R, Sony FE 100–400 mm f/4,5–5,6 GM OSS, 104 mm, ISO 100, f/8, 1/4 s

(dole) **Kombinace Night Sky a polarizačního filtru VFFOTO.** Pozápadový snímek přístavu v Senji (Chorvatsko). Srovnejte se snímek nahoře, pořízeným se samotným polarizačním filtrem.

Sony A7R, Sony FE 100–400 mm f/4,5–5,6 GM OSS, 104 mm, ISO 100, f/8, 1/2 s

Polarizační filtr v kombinaci s Night Sky filtrem ráno a navečer

Kombinací polarizačního a Night Sky filtru získáte nevšední snímky. Polarizační filtr „vytáhne“ na obloze mraky. Nasytí barvy a posune je do teplejších odstínů (platí pro všechny dnešní běžné polarizační filtry).

Night Sky filtr svým studenějším podáním kompenzuje posun barev polarizačního filtru a zároveň zvýrazní červené tóny. Výsledkem je svérázná a neotřelá barevná podání fotografií. S trochou nadsázky jej lze vyjádřit sloganem „Za červánky ještě červánkovější“.

Obloha a oblačnost v modré a zlaté hodině

Obloha, její vybarvení i množství a vzhled oblačnosti, se významně podílí na celkovém dojmu z pořízených snímků. S čím se můžete potkat?

Nízká oblačnost a střední oblačnost.

Nízká či střední oblačnost, obzvláště je-li rozčleněná na jednotlivé, výrazně ohraničené obláčky (takové ty „Simpsonovské“), které navíc svižně putují po obloze, dává ideální podmínky pro efektně mázlou oblohu. Pokud je ještě nadbytek světla, stačí nasadit silný neutrální (ND) filtr. Podle potřeby případně i víc přiclonit. Jak se dostanete k expozičnímu času alespoň kolem 30 sekund, je vyhráno.

O modré hodině před východem nebo po západu slunce se, při méně světla, obejdete mnohdy s ještě slabším ND filtrem nebo i bez něho.

Pozor, neplatí, že čím exponujete déle, tím lépe. Příliš dlouhý expoziční čas a zároveň větší rychlost pohybu mraků znamená místo efektně máznutých pruhů jenom málo kontrastní a pro oko nezajímavý závoj. Dobrý čas je v řádu minut (záleží i na rychlosti pohybu mraků), hraniční asi pětiminutový.

Nejefektnější snímky s rozmáznutými stopami mraků získáte v případě, když oblaka putují přímo od vás k hlavního motivu nebo od něho k vám. Delší čas tak vytvoří atraktivní, vějířovitě se rozbíhající pásy.

Jemná a vysoká oblačnost

(omlouvám se za toto ne zcela korektní a odborné označení, ale jako fotograf se na oblohu dívám jinak nežli ryzí meteorolog) zahrnuje cirrus, cirrostratus či altostratus.

Zjednodušeně jsou cirry jemné bílé obláčky řasovitého či vláknitého vzhledu, cirrostraty pak mraky stále jemné ale plošně větší a kompaktnější. Slunce skrze takovou oblačnost prosvítá a předměty na zemi vrhají poznatelné stíny.

Altostratus je oblačnost, pokrývající buď celou nebo alespoň podstatnou část oblohy. Obrysy slunce jsou alespoň částečně rozpoznatelné a předměty na zemi nevrhají stíny.

Jemná oblačnost se obvykle neprojeví výraznějším rozmáznutím na snímcích dlouhou expozicí (nasazovat ND filtry je tedy zbytečné), ale má zásadní význam pro zajímavé vybarvení oblohy. Zejména cirry a cirrostraty se před západem slunce barví z bělavé do žluté až oranžové. Po západu se barva postupně mění ze žlutavých tónů k růžovým, pak červeným až po šedou.

Kromě oblačnosti mají pro hezké barvy večerního či ranního nebe význam i jemné prachové částice v atmosféře. Pokud se zvýší jejich množství (dálkový přenos písečného prachu ze Sahary či popela po silném výbuchu některé sopky), jsou východy a západy slunce výrazně pestřejší.

A co když na obloze nejsou vůbec žádné mraky? I pak má smysl fotografovat, ale je třeba víc přemýšlet nad kompozicí, pohrát si s popředím a oblohu nechat jako doplněk. A vydržet, protože i naprosto a zcela „vymetená“ obloha se po západu slunce může ještě pěkně vybarvit. Růžový Venušin pás fotografiím také sluší.

Venušin pás

Pastelová krása na bezoblačné ranní a večerní obloze. Bývá vidět těsně před východem nebo krátce po západu Slunce jako užší narůžovělý pás nízko nad obzorem, od kterého je odčleněný tmavším pruhem oblohy.

Jak vzniká? Než se Slunce vyhoupne nad obzor nebo naopak když už pod obzor klesne, je vidět na protější straně oblohy nad obzorem tmavší pruh. Je to zemský stín, promítnutý do atmosféry. A na rozhraní mezi tmavším zemským stínem a světlou částí nebe (zbarveného normálním slunečním světlem odráženým od atmosféry) je vidět narůžovělý Venušin pás.

Růžová barva pásu je způsobena odraženým světlem zapadajícího (nebo vycházejícího) Slunce, které už je pod obzorem, ale ještě zbarvuje atmosféru do červenavých tónů.

Jak večer slunce klesá hlouběji pod obzor, vytrácí se růžové zbarvení a modrý zemský stín tmavne a postupně se, s přicházející nocí, rozšiřuje na celou oblohu.

Někdy bývá narůžovělé světlo Venušina pásu natolik výrazné, že přibarví i krajinu dole. Obzvláště efektní je to ráno, když se nad údolími převaluje mlha, která získává odstíny růžové.

Fotografování východu a západu slunce

Samotné slunce je za dne špatně fotitelné pro přílišný jas. Tak, jako při pohledu přímo do slunce může dojít k vážnému (a někdy trvalému) poškození zraku, může, při zkoncentrování slunečních paprsků optikou objektivu, dojít i k poškození buněk na snímáči fotoaparátu.

Nenechávejte nikdy nezakrytý objektiv aparátu delší dobu namířený přímo na slunce. Zrcadlovky jsou k poškození relativně méně náchylné nežli bezzrcadlovky, protože světlo dopadá na snímáč jen při expozici, předtím je zrcátkem směrováno do hledáčku. (Netýká se, pochopitelně, fotografování v režimu Live View, tam je riziko větší.) Horší je situace u kompaktních nebo kompaktních s výměnnými objektivy („bezzrcadlovek“).

Bezpečné je slunce fotografovat ráno a v podvečer. Tedy v době, kdy jeho paprsky prochází atmosférou po delší dráze a část světla je rozptýlená a odfiltrována. Jas je nižší a kontrast, v porovnání s okolní oblohou, obvykle snesitelný.

Hodí se delší ohnisko objektivu, sluneční kotouč vyjde větší. A pokud do snímku zakomponujete atraktivní bližší popředí (budovu, kopec, ostrov, strom, hejno ptáků, ...), získáte zajímavý snímek. V takovém případě ostřete manuálně na některou kontrastní hranu či linii objektu v popředí.

Pro expozici doporučuji využít expoziční bracketing (s krokem alespoň 1 EV), tedy pokud jej váš fotoaparát umí. Buď si následně vyberete jeden snímek s co nejlepší expozicí, nebo můžete více jednotlivě pořízených snímků složit do výsledného s větším dynamickým rozsahem (HDR).

Fotografování východu a západu měsíce

Měsíc je, při fotografování širokouhlým nebo standardním objektivem, na obloze relativně maličký. Což vadí zejména v případě, že ho chcete vyfotit spolu s krajinou a zároveň nemá být jen tečkou zvrší špendlíkové hlavičky. V teleobjektivu je měsíc větší, ale zároveň se složitěji komponuje do krajiny.

Samotný měsíc, fotografovaný na noční obloze s 300 mm či delším teleobjektivem (a třeba ještě navíc s nasazeným telekonvertorem), už má jak rozumnou velikost, tak viditelné útvary na jeho povrchu. Jenže zároveň okolí měsíce tone v černočerné tmě. Kontrast mezi svítícím (odraženým světlem Slunce, samozřejmě) měsícem a tmavým okolím je prostě příliš velký a dynamický rozsah čipu nestačí.

S ohledem na jas a velikost se lépe fotí měsíc v úplňku nežli úzký měsíční srpek.

Takže jak na fotografování měsíce? Je třeba vyrazit ve správnou dobu a za příznivých podmínek. To znamená když měsíc buď vychází nebo zapadá o zlaté či modré hodince. V té době je ještě dostatek okolního světla pro vykreslení krajiny a měsíc zároveň, oproti okolní obloze, vychází méně kontrastní.

Navíc se vycházející měsíc na horizontu nebo blízko nad ním jeví zdánlivě větší. Někdy nejen zdánlivě. Dráha měsíce kolem Země není úplně kruhová. O některém úplňku bývá Zemi trochu blíže a tím pádem je měsíční kotouč větší. Pak se označuje termínem „superúplněk“.

Vhodné místo si vyberte (a ideálně také obhlédněte) předem. Tak, abyste měsíc nízko nad obzorem doplnili ještě dalším zajímavým motivem. Může jím být pěkný solitérní strom, výrazná stavba (kostel, hrad) nebo třeba skalní štít na horizontu. Anebo nějaký detail.

Místo pro postavení stativu zvolte tak daleko, abyste mohli fotografovat, pokud možno, objektivem s co nejdelší ohniskovou vzdáleností. Měsíc díky tomu vyjde na snímku větší.

Ale zároveň takové místo, abyste respektovali kompozici a dominantu v popředí měli pěkně zasazenou do prostředí. Což je často docela obtížné. Obzvláště v silně předrátované a přestožárované české krajině.

Vyvážení bílé ponechte na automaticce. Vypněte automatické ostření a ostřete manuálně. U teleobjektivu je lépe na autofokus nespolehat.

Správnou expozici si kontrolujte na histogramu pořízeného snímku. Aby fotografie nevypadala jako za dne, trochu (-0,3 či -0,7 EV) ji podexponujte.

Co vám popřát závěrem?

Zkuste si občas přivstat a vyrazit ven s aparátem a stativem ještě před svítáním. Nebo v klidu zůstat na krásném místě až dohasnou i poslední červánky. Stojí to za to.

Přeji vám krásné východy i západy slunce, největší a nejhezčí měsíc nad obzorem, zajímavé popředí a úžasné mraky pro vaše nevšední fotky :-)

Jiří Skořepa

O autorovi

Fotografování se věnuji přes 35 let. Nejdříve na klasický černobílý i barevný kinofilm a svitek, od roku 2003 digitálně. Od značky Olympus jsem roku 2005 přešel k Nikonu a poté v roce 2016 na bezzrcadlovku Sony A7.

Spolupracuji s českým výrobcem profesionálních fotografických filtrů panem Vladimírem Fučíkem – VFFOTO.

Moderní fotovýbavu doplňuji historickými manuálními objektivy. Obvykle nemají perfektní ostrost, ale vyvažují to osobitým charakterem kresby s nádechem nostalgie časů Pentaxů, Zenitů a Praktic.

Dlouhodobě se věnuji dvěma svým projektům: Volně rostoucím evropským orchidejím a zimujícím netopýrům. Speciální oblastí mého zájmu je klasická stereofotografie.

Každoročně v dubnu pořádám jak pro začínající, tak i pro zkušené fotografy workshop fotografování krajiny a divokých orchidejí v jižní Itálii.

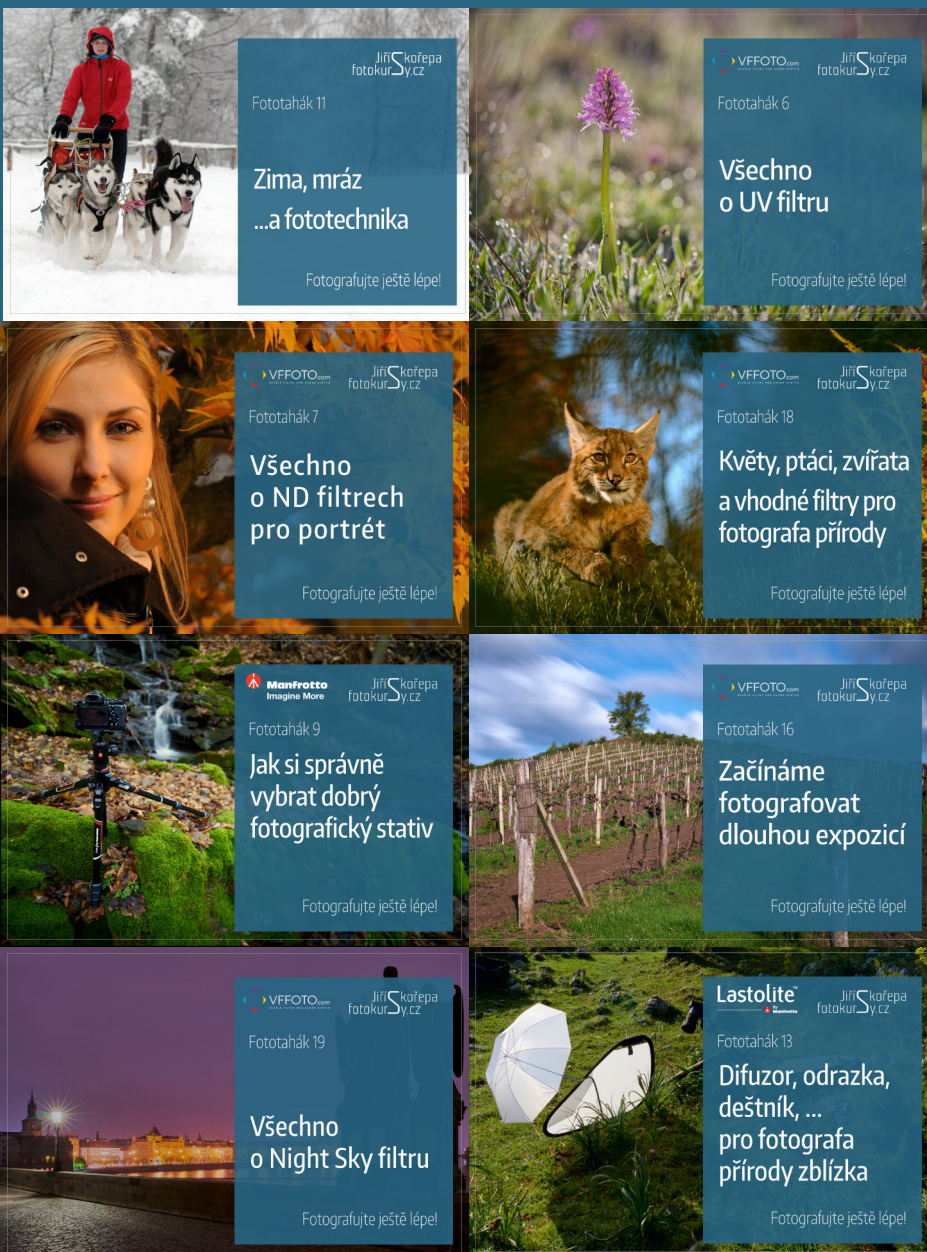
Provozují webové stránky www.skorepa-photo.com, www.starosklicka.cz, www.orchidaceae.cz, www.fotokursy.cz a www.fototahaky.cz.

Kontakt

Jiří Skořepa

+420 702 999 521

jiri@skorepa-photo.com

e-booky pro fotografy

O projektu „Fototaháky“

Jak „fototaháky“ vznikly? Fototaháky je můj původní nápad. Nejprve jsem je připravoval pro účastníky mých individuálních kursů fotografování. Líbily se a tak jsem se rozhodl je nabídnout volně ke stažení všem.

Při psaní fototaháků vycházím z vlastních zkušeností a praxe fotografa. Doprovodné fotografie jsou z mého archivu. A proč je nejvíc ze stávajících fototaháků věnováno filtrům? Jednoduše mám k fotografickým filtrům blízko profesně a díky tomu i hodně zkušeností s nimi. V budoucích fototahácích se podíváme třeba na výběr vhodného fotobatochu, drobné fotopříslušenství, staré manuální objektivy nebo různé figle a triky, které mohou fotografovi usnadnit život.

Copyright a užití „fototaháků“

„Fototaháky“ jsou mým autorským dílem a jejich vytváření mne stojí nemálo času. Na „fototaháky“ se vztahují autorská práva (copyright). Pro osobní užití je nabízím zdarma. Pro jiné účely je třeba podmínky užití dojednat předem. Fototaháky (ani jejich části) není dovoleno bez mého souhlasu kopírovat na jiné weby.

Máte zájem o komerční užití fototaháků, částí textu nebo některou fotografii? Chtěli byste se stát partnerem či sponzorem některého z dalších fototaháků? Napište mi nebo zavolejte.

Kontakt

Jiří Škořepa

+420 702 999 521, +420 727 803 355

jiri@skorepa-photo.com

O fotografických filtrech VFFOTO

Vladimír Fučík-VFFOTO je český výrobce profesionálních fotografických filtrů, se sídlem a centrálou na Vysočině v Humpolci, s vlastním vývojem, výrobou a distribucí fotografických filtrů a příslušenství značky VFFOTO. Sortiment VFFOTO zahrnuje kompletní nabídku fotofiltrů od UV a polarizačních přes ND filtry (včetně variabilních ND) až po speciality typu Night Sky nebo magnetické filtry.

Provozuje nejpodrobnější specializovaný český informační web o fotografických filtrech www.fotofiltery.eu a pro příznivce značky, sdružené v Klubu VFFOTO (bezplatné členství, e-mailový infozpravodaj), pořádá klubová setkání a workshopy.

Z historie VFFOTO

- 2008 vznik značky a webu www.vffoto.com
- 2012 UV a CPL filtry VFFOTO
- 2013 první ND filtry
- 2014 ND filtry s antireflexními vrstvami, přechodové filtry
- 2015 filtry „Golden Series“ s mosaznými obroučkami
- 2016 ND 2000x, zvláště tmavý filtr ND 32000x
- 2017 přechodové filtry do držáku, tenké US (ultra-slim) polarizační filtry, limitovaná výroční „TITANIUM EDITION“ série v obroučce z titanu
- 2018 nové variabilní ND 2–32x filtry VND VFFOTO, extrémně tmavý ND 100000x filtr, Night Sky filtr pro fotografování noční krajiny a hvězdné oblohy
- 2019 nové magnetické filtry VFFOTO, speciální cirkulární polarizační filtr pro fotografie přírody „Colours of Nature“, velmi tmavé variabilní filtry ND 32–512x filtry VND VFFOTO

Web a e-shop www.vffoto.com,

e-mail info@vffoto.com

telefon +420 731 474 681

Provozovna Palackého 834, 396 01 Humpolec

